

## TUDI ODPRAVLJANJE POSLEDIC NESREČ NAJ BO USMERJENO V PREVENTIVO

Po letu 1991 smo na izkušnjah in temeljih, ki so postopno nastajali v osemdesetih letih in po osamosvojitvi, vzpostavili v bistvu nov sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami obsega preprečevanje vseh vrst nesreč ter zaščito in reševanje, če se nesreča zgodi. Temeljni cilj tega sistema je zmanjševanje števila nesreč ter preprečevanje oziroma zmanjševanje posledic nesreč. Po prvem obdobju delovanja naše države je zato smiselno tudi oceniti, koliko smo dosegli pri uresničevanju tega sistema oziroma kateri so temeljni problemi njegovega nadaljnega razvoja.

Na podlagi političnih izhodišč, ki jih je določil 1993. leta državni zbor, je sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami normativno, organizacijsko in funkcionalno avtonomen. Ločen je od obrambne in varnostne vloge države; zato je bila sprejeta nova sistemska zakonodaja. Z njo je bila uveljavljena delitev pristojnosti na tem področju med državo in lokalnimi skupnostmi. Težišče ostaja tudi v prihodnje na lokalnih skupnostih. Izvedene so bile obsežne organizacijske spremembe, katerih bistvo je, da smo v celoto povezali operativne sestave nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z reševanjem, in poklicne reševalne službe ter jih delno že nadgradili z dolžnostnimi sestavami Civilne zaščite, glede na ocene ogroženosti. Vse to omogoča sorazmerno racionalno in učinkovito organizacijo sil za zaščito, reševanje in pomoč. Uveljavljajo se tehnične rešitve, ki omogočajo pravočasno odkrivanje in obveščanje o nevarnostih ter hitro ukrepanje ob nesrečah. To velja zlasti za nov sistem zvez, informacijski sistem, uporabo različnih opazovalnih omrežij, pa tudi za uvajanje enotnega evropskega klica v sili. Pomembno smo izboljšali tudi pogoje za usposabljanje za opravljanje najzahtevnejših nalog pri zaščiti in reševanju. Čeprav je uveljavljanje sistema omejeno z realnimi materialnimi možnostmi, so temeljni deli sistema zaživel v praksi in sistem deluje. Aktivno vlogo poskušamo imeti tudi pri sodelovanju s sosednjimi državami na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter v vseh procesih vključevanja naše države v integracijske povezave, ki so njen strateški interes.

Seveda pa doseženega ne moremo ocenjevati nekritično. Praksa potrjuje, da preventivno delovanje čedalje bolj zaostaja za pripravami za zaščito, reševanje in pomoč ob nesrečah. V procesih lastninjenja, prestrukturiranja in prilagajanja tržnemu gospodarstvu so večinoma razpadle organizirane oblike varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v gospodarskih družbah. Dejstvo je tudi, da ne znamo ustrezno odgovoriti niti na vprašanje, kako porazdeliti tveganje pred naravnimi nesrečami oziroma kako ga zmanjšati in zavarovati, da bi bila odprava posledic nesreč kar najhitrejša. To je temeljno vprašanje. Vse do leta 1995 smo ta problem reševali s sistemom solidarnosti in obveznim zavarovanjem družbene lastnine. Po njegovi ukinitvi smo pričakovali, da bo prehod na tržno gospodarstvo vsebinsko spremenil stanje in da se bodo postopno uveljavile rešitve, ki jih poznajo primerljive države. V njih vsakdo nosi določeno tveganje pred nesrečo. Zaradi tega skuša to tveganje kar najbolj zmanjšati oziroma ga zavarovati. Na pomoč države lahko računa le tedaj, kadar so posledice naravne nesreče izjemnega obsega. Pomoč države se običajno uveljavlja z davčnimi oprostitvami, subvencijami, ugodnimi posojili in podobnimi ukrepi. Zato je smotrno vlagati v preventivo, v zmanjšanje možnosti za nastanek nesreče oziroma ublažitev njenih posledic.

Očitno je, da se pri nas od nekdanjega sistema solidarnosti ne moremo posloviti. Pomoč države se zahteva že celo ob tistih naravnih pojavih, ki so redni sestavni del našega geografskega prostora. Od pozebe, močnega vetra, žleda, suše, toče, zemeljskih plazov in podobnih pojavov. Sprejemamo intervencijske zakone o pomoči. Vse pogosteje, tudi zaradi aktualne politike, se krepi prizadevanje, da se škodo ob vsaki naravni nesreči socializira, da se državi zanjo izstavi račun. Na drugi strani pa stopnja zavarovanosti posameznih dobrin, še posebej v kmetijstvu, ostaja nespremenjena ali se celo znižuje. Ne vlaga se v preventivne ukrepe in dejavnosti. Prav v teh mesecih je v zakonodajnem postopku zakon o sredstvih državne pomoči pri odpravi posledic naravnih nesreč. Z njim se bo uveljavil poseben sklad v obliki določenega vnaprej predpisanega dela vsakoletnega državnega proračuna. Prepričan sem, da ta sredstva (če bo zakon sprejet) niti v enem letu ne bodo ostala neporabljena, ne glede na to, kolikšno bo število, obseg in posledice nesreč v posameznem letu. Mimogrede, takšnega načina pomoči pri odpravi posledic naravnih nesreč ne pozna nobena evropska država.

Opisana prizadevanja in smeri razvoja so razumljivi z vidika prizadetih, pa tudi lokalnih skupnosti in nosilcev posameznih dejavnosti. Z vidika nadaljnjega razvoja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami pa pomenijo le še hitrejša zaostajanja preventivnih dejavnosti. Posledice nesreč bodo zato samo še večje in ne manjše. Večji bo tudi račun, izstavljen državi, in krog se bo ponovil. Namesto, da bi enakomerno razvijali preventivno področje in instrumente za zavarovanje pred tveganji ter priprave za zaščito, reševanje in pomoč ob nesrečah, te škarje samo še razpiramo. Prav je in čas je, da se razpiranje ustavi. Sicer bomo le še težko trdili, da je temeljni cilj sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zmanjševanje števila nesreč ter preprečevanje oziroma zmanjševanje njihovih posledic.

Miran Bogataj